

Joonas Kokkonen

SUB ROSA

Laulusarja Eeva-Liisa Mannerin runoihin

(1973)

FENNICA GEHRMAN

Joonas Kokkonen: Sub rosa

Joonas Kokkonen (1921–1996) oli yksi niistä sodan jälkeen esille astuneista säveltäjistä, jotka Suomessa tekivät pesäeroa Sibeliuksen perinteeseen. Dodekafonian opeista hän teki oman synteesinsä ja loi laadukkaan, joskin suppean tuotannon. Tuotannon keskiössä on ooppera *Viimeiset kiusaukset* (1975), jonka heijastuksia on nähtävissä Kokkonen tuotannossa ennen ja jälkeen oopperan valmistumisen. Sooloäänelle Kokkonen sävelsi vain varhaiset *Kolme laulelmaa Einari Vuorelan runoihin* (1947), *Neljä laulua Uno Kailaan runoihin* (1944–1953), sarjan *Illat Katri Valan teksteihin* (1955), orkesterilaulusarjan *Lintujen Tuonela* (Mustapää, 1968) sekä nyt ensi kertaa julkaistava sarjan *Sub rosa* Eeva-Liisa Mannerin runoihin (1973).

Sub rosa ("ruusun alla") on ilmaisu, joka tarkoittaa luottamuksellisuutta. Jo antiikin aikaan ripustettiin istuntosalin seinälle tai neuvottelupöydän yläpuolelle ruusu tai sen symboli merkiksi siitä, että sen alla käytävät keskustelut olivat luottamuksellisia. Eeva-Liisa Mannerin (1921–95) runosarja sisältyy kokoelmaan *Orfiset laulut*, joka julkaistiin 1960. Runoilija hyödyntää kokoelmassa omalla pelkistyneellä, kirkastuneella tavallaan antiikin mytologiaa, idän filosofiaa ja mystiikkaa. Keskeisenä tematiikkana on yksinäisyys ja siitä nouseva ajan ja olemisen kokeminen. Ensimmäisen runon valosta ja vihreydestä tunnelma muuttuu sarjan kuluessa yhä syksyisemmäksi: lehdet ovat varisseet, ranta on tyhjä ja ilmat tulevat kylmemmiksi.

Laulusarjassa runoilija ja säveltäjä lyövät kättä: sama maisema näyttäytyy erilaisena eri valaistuksessa ja eri vuodenaikaan. Sävellys edustaa Kokkonen pelkistynyttä ilmaisua parhaimmillaan; suppea sävelalkio hyödynnetään monipuolisesti eri muodoissa. Musiikki on absoluuttista: säveltäjä tekee pesäeroa luonnonlyriikan sävelmaalailuun ja rakentaa perussolusta graafisen ja lähes aforistisen kuvan ihmiskohtalosta. Kuten muussakin tuotannossaan, Kokkonen hyödyntää dodekafonian oppeja, mutta soveltaa niitä tonaalisessa ympäristössä – kuten Alban Berg, mutta vailla tämän raskasta kudosta. Läpikuultava, vapaatonaalinen teos on johdonmukaisesti rakennettu kahden sävelrivin pohjalta.

Ensimmäinen laulu jäntevine staccatoineen on eläväinen scherzo. Siinä Kokkonen esittelee ensimmäisen rivin kokonaisuudessaan. Rivin seitsemästä ensimmäisestä sävelestä muodostuu laulusarjan ydinmotiivi, jonka alun sekuntiliikkeestä johdettu aihe toistuu monessa asussa, ilmestyen usein katoavaisuuden metaforan kanssa.

SUB ROSA

Laulusarja Eeva-Liisa Mannerin runoihin

I

JOONAS KOKKONEN (1973)

Allegretto moderato

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line with a whole rest. The middle staff is the right-hand piano part, starting with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The bottom staff is the left-hand piano part. The time signature changes from 2/4 to 3/8 and back to 2/4.

5

The second system begins with a vocal line at measure 5, marked mezzo-piano (*mp*). The lyrics "Koh - ta-sim - me" are written below the notes. The piano accompaniment features a forte (*f*) dynamic that gradually diminishes (*dim.*) and then becomes piano (*p*). The time signature changes from 2/4 to 3/8 and back to 2/4.

9

The third system begins with a vocal line at measure 9, marked mezzo-piano (*mp*). The lyrics "pu - ner - tu - val - la po - lul - la, ku - kat te - ki - vät mat - to - a," are written below the notes. The piano accompaniment features a piano (*p*) dynamic. The time signature changes from 2/4 to 3/8 and back to 2/4.

II

Molto tranquillo

First system of the musical score, measures 1-5. The vocal line consists of rests. The piano accompaniment features chords in the right hand and a bass line in the left hand. Dynamics include *p* and *pp*.

Second system of the musical score, measures 6-9. The vocal line includes the lyrics: "Kul - jem - me ja kul - jem - me vuo - den - - ai - ko - jen". The piano accompaniment continues with chords and a bass line. Dynamics include *mp* and *p*.

Third system of the musical score, measures 10-13. The vocal line includes the lyrics: "o - hi, kul - jem - me ja kul - jem - me vuo - den -". The piano accompaniment continues with chords and a bass line. Dynamics include *mp*, *poco cresc.*, and *p*.

III

Allegro ma non troppo

poco f

Mi-tä o-li, pääs - - ky-nen

f *mf* *8va* *8va*

Red. * *Red.* * *Red.*

4 su-jah-ti lä-pi il-man, ja nyt,

mf *8va*

* *Red.* *

8 **Andante**
ppp

ää-net-tö-myyt-tä.

ppp *8va*

Red.
una corda *

IV

Moderato

f

Ve - nee - ni on ve - det - ty

mf *f*

6 *ff*

kor - ke - - al - - - le, kor - ke -

8va *dim.* *mf*

11

- al - le,

p